

KLOKKER OG MUEZZINER 4 / tårne og minareter

Lærervejledning

Formål

Formålet med tematiseringen af de to store åbenbaringsreligioners ”kalde-funktioner” ud i verden er igennem et arbejde med deres indhold og den tolkning, som klokkeringningen kan tillægges, at få nogle synsvinkler på det særlige ved hver af religionerne: det, der eventuelt skiller og det, der er fælles. Det, der er fælles, er troen på en transcendent magt, personagtig, i den forstand at mennesket kan henvende sig til Gud og at magten henvender sig til - åbenbarer sig for – mennesket. Forskellen ligger blandt andet i *hvordan* Gud åbenbarer sig. Derudover kan citatet om tårne og minareter som tegn på menneskets gudsforhold give anledning til samtale om, hvorfor mennesket overhovedet har religion.

Materialet

Foruden denne vejledning er der tre ark. Klokker og muezziner 1,2,3 – hhv. et læseark, et opgaveark og en dokumentationsside (som også kan bruges direkte i undervisningen).

Undervisningens omfang

Forløbet kan gennemføres helt igennem mundtligt/ ved tavlen. Og man kan begrænse det på forskellig vis. Man kan nøjes med at sammenstille klokkeringningen/klokkevers/9 bedeslag med Muezzinens kald. Der er tilstrækkeligt udgangspunkt for at behandle temaet. Man bruge læsearket – og lægge det til grund for en samtale i klassen - og bruge opgavearket som egen vejledning til nogle af de spørgsmål, man vil have behandlet. Endelig kan man lade eleverne arbejde også med opgavearket, førend man behandler sagen i fælles samtale. Klokkeversopgaven er en elastikopgave – man kan nøjes med at bruge det, der er anført på arket, eller man kan lade eleverne tage kontakt med lokale kirker og præster for at udforske sagen i lokalområdet – og/eller lade dem bruge internettet.

Læsearket 1: Klokke – muezzin delen

Man kan begynde med at tale om funktionen: Klokker og muezziner kalder til bøn og gudstjeneste. Sådan må man også opfatte morgen- og aftenringningen i den kristne kirke - en påmindelse om bøn – og gudstjenesteringningen som kald til gudstjeneste. Man kan fortælle/skrive på tavlen/læse, hvad det er muezzinen råber ud over byen (se læseark). Dernæst spørge om klokkerne udråber noget. Her kan man fortælle at de ni bedeslag kan opfattes som 3 x 3 som symbol på treenigheden (- hvilket dog ikke for den kristne er i modsætning til at tro og bekende at Gud er én). Man kan man fortælle at mange klokker har klokkevers eller anden inskription. Og at forestillingen bag sådanne inskriptioner er at klokkerne synger ordene ud i verden.

Det kan blive til en opgave, der bruger det lokale: Er der inskriptioner på klokkerne i din kirke - eller i nogle af de nærmeste? (Eleverne kan selv at kontakte præster og kirkekontorer for at skaffe sig viden). Hvilke inskriptioner? - ordene skrives ned. Er det ord fra bibelen eller andre? Hvis det er andre, hvorfor er de valgt? Og hvad har dem, som har valgt ordene ønsket skulle siges med dem?

Det kan laves til en internet-opgave: Søg klokkevers/inskriftioner – svar på ovenstående spørgsmål. (Sæt grænse på antallet - 3 fx. - søgeinstrukser: "klokkevers" giver få hits, men i hvert fald én relevant, oversigtsagtig artikel med eksempler) - "klokke + inskription" giver mange.

Læsearket 2: Hvem ringer klokkerne for / tårne og minareter

De to tekster læses – man diskuterer dem – igen enten efter eleverne har brugt opgavearket eller ud fra spørgsmål, som underviseren stiller undervejs i samtalen. "Hvem ringer klokkerne for" handler om hvad man skal forstå ved kirken og om menneskets plads i tilværelsen - "tårne og minareter" kan give anledning til at tage spørgsmålet op, hvorfor har vi religion. Se nedenfor.

Tolkningsvinkler

(Det vil være udmærket i klassen at diskutere sagen med en kyndig muslim, vedrørende "adhan" - om der er mere og andet at sige – og også diskutere med fx med en præst, om der er andre synsvinkler på stoffet).

Adhan – kald til bøn.

Det allermest dominerende i kaldet er bekendelsen "Gud er stor" (på arabisk egentlig "Gud er større" – underforstået end alt menneskeligt og alt menneskeligt erkendeligt). Det er en bekendelse til Guds transcendent – at Gud er evig, udover tiden, og udover rummet - med et gammelt dansk ord: hinsides. Transcendent - af trans + scandere; scandere betyder stige op af skråning, trans betyde på den anden side; transcendent, altså "på den anden side af det, vi selv kan stige op ad og til" - i vores erkendelse. Centralt står så også at Muhammed er hans profet. Det er ikke Muhammed selv, der er åbenbaringen, men det han som profet har modtaget og skrevet ned - i Koranen. Det er i øvrigt englen Gabriel som formidler budskabet fra Gud til Muhammed.

De ni bedeslag

O-ver-alt: Gud som skaber er over alt - både i betydningen alle vegne (overalt), og "over alt" - i betydningen: transcendent. Både islam og kristendom bekender sig til en almægtig Gud. Ordene svarer til første led i trosbekendelsen.

[Se eventuelt videre, "Hvad skal jeg sige? Elementer til kristendomsundervisning 04/05" eller "Elementer til Kateketik 03/04", elementet: Guds Almagt.]

"Ned til os" – At tale om at stige ned - i det hele taget at have en opfattelse af rum i forbindelse med Gud - er naturligvis billedtale. Gud er ikke oppe, nede, inde eller ude. Men traditionen har brugt forestillingen "himmel oppe" - "jord nede" til at udtrykke hhv. Guds verden og menneskets. Og ordene skal – såvel som andet led i trosbekendelsen - sige at Gud åbenbarede sig ved at blive menneske (Ordet, som var Gud, blev kød og tog bolig i blandt os. Joh. Kap 1).

(Om skrift og åbenbaring) Til sammenligning med islam er det altså ikke skriften, der er åbenbaringen, men personen Jesus - det vil sige alt det, som gennem forskellige vidner er fortalt om, hvad han sagde og gjorde, og om hans lidelse og død og opstandelse. Aldrig til helt at fiksere, sådan som skriftåbenbaring er det, men klar nok gennem det billede, der stråler ud gennem de forskellige vidnesbyrd. Skriften er ikke sandheden selv, vidnesbyrdet kan tænkes påvirket af personen, der har hørt eller set og skriver, eller de personer, det er gået igennem inden, det blev skrevet ned. Vi ser et samlet billede gennem de mange vidnesbyrd - og ud fra det samlede billede kan man godt mene at en af vidnerne kan have taget fejl på bestemte punkter. Derfor er skriftkritik og bibelkritik en legitim del af den kristne tro.

For fuldstændighedens skyld skal det dog nævnes at der findes mindre dele af den kristne kirke, som mener at Gud sikrede sin åbenbaring, ved at inspirere og vejlede den enkelte skribent ved nedskrivningen af hvert eneste ord. (Verbalinspiration).

"Dig og mig": Tanken angivet her matcher kun en begrænset del af tredje led i trosbekendelsen, om troen på Gud Helligånd. En del af det, Helligånden gør, er at skabe kirke, men den er også overhovedet

Guds levendegørende og frelsende virke på jord (I den nikænske trosbekendelse hedder det om Helligånden at den "gør levende"). At Gud virker ved ånd/helligånd kan en muslim også sige. [Tekst 5 og 7]. [Se eventuelt videre, "Hvad skal jeg sige? Elementer til kristendomsundervisning 04/05" eller "Elementer til Kateketik 03/04", elementerne om bekendelse]

En muslimsk kritik af den kristne tro går ud på at man i kristendommen tror på tre guder (nemlig de tre personer i treenigheden). Den kristne vil svare at der er kun én Gud, men vi kender Gud gennem flere sider. Men den egentlige uenighed mellem de to religioner handler om den kristne tro på, at Gud er blevet menneske, og har lidt og blev korsfæstet. Det er umuligt for en muslim at tænke at den transcendent, almægtige og evige Gud kan/vil det – det er uden for Guds kategori!

[tekst 3, 1 og 2]

Gensidig tolerance?

Følgende kan slet ikke gøre det ud for en systematisk, dækkende behandling af spørgsmålet. Der vil være kristne der er uenige med min vurdering af inklusivitet/eksklusivitet i kristendommen – sandsynligvis også muslimer, der vil vinde islam-siden mangelfuldt behandlet. Indvendinger vil blive indarbejdet i fremtidige udgaver af materialet.

Udelukker forskelle i troen på, hvordan Gud har åbenbaret sig, gensidig tolerance? **Islam** og koranen respekterer både jødedom og kristendom som sande åbenbaringer - på deres tid - men den fuldkomne og endelige er nu kommet med koranen - også med korrektiver til de tidligere åbenbaringer. Fx fortæller koranen at Jesus ikke blev korsfæstet - og også at han ikke var Guds søn, men profet. Men Gud lader de tre religioner bestå ved siden af hinanden, først ved dommen skal det endelig afklares, hvad der var sandt og usandt i dem. Koranen er i en vis forstand inklusiv overfor jødedom og kristendom [tekst 4].

Kristendommen er traditionelt mere eksklusiv. Hævdelsen af Kristus som sandheden og åbenbaringen af Guds væsen udelukker ofte hos kristne forestillingen om, at der kan være sandhed og sand åbenbaring i andre religioner.

Der er dog ting, der trækker i en anden retning. Først og fremmest Jesu forhold til tro - tro i den forstand, som Jesus finder den hos mennesker, der er ved at miste, enten det, de elsker, eller det, der er deres eksistensgrundlag, kan være sand uanset den troendes religiøse tilhørsforhold før han møder Jesus. Tro kan være henvistheden til den genoprettende skabermagt før nogen dogmatik er i spil. Det er vel også i den sammenhæng, han selv taler inklusivt: Den, der ikke er mod jer (nemlig i Guds helende virke i verden), er med jer (Luk. 9,50). Hans holdning til samaritanerne peger i samme retning. Det var disse vantro, der gjorde det rigtige, eller huskede at takkede Gud, eller viste sig at være den nødstedtes næste. Lad det samme sindelag være i os - kunne vi tænke med en Paulus-formulering (Fil. 2,2). Jesus som forbillede lægger ikke op til eksklusivitet - når der gælder gruppetilhørsforhold eller tro som tanke- og læresæt.

Spørger vi Jesus som lærer, hvad er det vigtigste (det var der en skriftklog, der engang gjorde), svarer han med det dobbelte kærlighedsbud: "Du skal elske Herren, din Gud, af hele dit hjerte, hele dit sind og hele din sjæl" og "Du skal elske din næste som dig selv" – overalt hvor der er hengivelse til Gud og kærlighed til medmennesket spejles sandheden – også selv om den ikke er med egen tros ydre læremæssige fortegn – tydeliggjort af at den, der bliver eksempel for den skriftkloge, er samaritaner. (Luk. 10,25-37)

"Jeg er sandheden, vejen og livet; ingen kommer til Faderen uden ved mig" siger Jesus (Joh. 14,6). Udelukker disse ord at der er anden sandhed? Sandhed i det skabte liv, sandhed i menneskets søgen undervejs, anden sandhed frem til den dag, hvor "Gud bliver alt i alle" ved tidernes ende? (1. Kor. 15,28). Jeg mener, det skal forstås sådan: For den, der tror, er Kristus sandheden - den tilstrækkelige til

livet og til vejen - til Faderen . Ordene er trøsteord til disciplene, som han står overfor at forlade - han fortæller dem, at det ikke indebærer at de bliver forladte af Gud, tværtimod i tro på ham vil Gud herefter være dem nær, som en Fader er det for sine børn. Det gudsforhold, som havde været hans, bliver nu deres.

I sidste ende må også den kristne afvente dommedag eller tidernes ende, før sandhed i stort og småt kan ses - som Gud pålægger muslimerne at have tålmodighed må også den kristne afvente den endelige klarhed: "Nu ser vi i et spejl, i en gåde.. da skal vi kende fuldt ud, lige som vi jo selv er kendte fuldt ud" skriver Paulus (1. Kor. 13.)

Hvem ringer klokkerne for?

Udfra John Donne's tekst kan man både tale om menneskesyn – og gudsforståelse. Den kendte linie "Intet menneske er en ø", formulerer en selvfølgelig ting om mennesket, at det ikke eksisterer for sig selv, men er forbundet med medmennesket og hele menneskeslægten. Kirken drager omsorg for den enkelte, og sætter den enkelte i et fællesskab, menigheden med Kristus som hoved, - det er Paulus' billede på, at de kristne troende er et egentlig fællesskab, at de har fælles "hoved". Men Donnes menighedsforståelse er meget lidt snæver – kirken er katolsk (dvs. "almindelig") og universel. I sidste ende er det gudsskabte menneskes fællesskab, der er tale om. Hele menneskeslægten har én forfatter. I denne forståelse er kirken særdeles inklusiv. Man kan eventuelt fortælle kort om John Donne og måske se en grund til hans opfattelse af tro udspringe af erfaringen af i høj grad at have været ekskluderet af det etablerede samfund

Kort biografi:

John Donne

John Donne, født 1572, er en af den Anglikanske Kirkes største mystikere. Efter at have studeret i Oxford og Cambridge fik han stilling i den offentlige administration og kunne se frem mod en lovende karriere. Imidlertid giftede han sig med chefens datter - uden tilladelse - og blev fyret. I ti år levede han og hans kone i fattigdom. I denne periode udviklede han en dyb åndelig indsigt, som til sidst resulterede i, at han blev ordineret som præst. Fra 1621 og til sin død ti år senere (1631) var han provst ved St. Paul's Cathedral in London.

John Donne byggede bro mellem Middelalderen og den moderne verden. Moderne videnskab og astronomi havde sprængt det middelalderlige verdensbillede, og mange mennesker følte at kristendommen ikke længere kunne byde på en nutidig, gyldig forståelse af tingene. John Donne modstod tidens tendens til at reducere det åndelige, og fastholdt at virkelighedens verden ville blive berøvet sin betydning, hvis den ikke beholdt den transcendent dimension.

Robert Lenz (Bridge Building Images)

Kristen Skriver Frandsen